

POSTANOWIENIE

29 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 29 maja 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A.W. i Z.W.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z 17 listopada 2023 r., I ACa 766/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża stronę pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

(J.C.)

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie

i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 17 listopada 2023 r. (sygn. akt I ACa 766/23), pełnomocnik pozwanego Banku spółki akcyjnej w W. oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania przede wszystkim na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., wskazując na oczywistą zasadność skargi, a ewentualnie – w razie nieuwzględnienia tej przesłanki – na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powołując się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego wywołującego rozbieżności w orzecznictwie.

W ramach podstawy z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. pełnomocnik pozwanego wskazał trzy zarzuty, które w jego ocenie świadczą o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej:

1. błędne ustalenie nieważności umowy kredytu na skutek uznania klauzul przeliczeniowych za abuzywne, mimo ich zgodności z przepisami Prawa bankowego, rekomendacjami KNF oraz analogii do mechanizmów stosowanych przez NBP (naruszenie m.in. art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 69 ustawy – Prawo bankowe, art. 353¹ k.c.);

2. nieprawidłowe określenie daty naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie, sprzeczne z uchwałami Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r. (III CZP 6/21) oraz z 28 kwietnia 2022 r. (III CZP 40/22), które wskazują na moment złożenia przez konsumenta oświadczenia o wyrażeniu/odmowie wyrażenia zgody na związanie niedozwolonym postanowieniem umownym jako właściwy dla ustalenia wymagalności roszczenia (naruszenie art. 481 § 1 k.c.);

3. pominięcie skutecznie zgłoszonego zarzutu zatrzymania na wypadek bezwzględnej nieważności /ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego ze spornej umowy, który zgodnie z art. 496 i 497 k.c. wywołuje skutki materialnoprawne i procesowe bez konieczności składania dodatkowego oświadczenia, co powinno skutkować oddaleniem roszczenia lub jego korektą.

W ramach podstawy z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. pełnomocnik pozwanego wskazał dwa istotne zagadnienia prawne, wywołujące rozbieżności w orzecznictwie:

1. oparte o dyspozycję art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 k.c., „polegające na konieczności ustalenia, czy istnieje prawna możliwość wydzielenia z klauzuli indeksacyjnej (rozumianej jako klauzula przeliczeniowa, w znaczeniu podstawy określenia zobowiązania kredytowego oraz jako klauzula waloryzacyjna przy określaniu wysokości zobowiązań z tytułu spłaty poszczególnych rat kredytu części abuzywnej powstałej w związku ze stosowaniem do klauzuli indeksacyjnej klauzuli kursowej (uznanej za abuzywną), a co za tym idzie utrzymanie w mocy umowy kredytu, po wyeliminowaniu z niej tych części postanowień uznanych za abuzywne, jako zgodnej w pozostałej części z przepisami prawa krajowego”;

2. polegające na ustaleniu czy dopuszczalne i skuteczne jest podniesienie przez pozwanego nieuznającego powództwa w zakresie roszczenia o ustalenie nieistnienia umowy kredytu indeksowanego - w ramach kaskadowej linii obrony - zarzutu potrącenia swojej wierzytelności na wypadek ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z powodu nieważności całej umowy kredytu przez sąd badający sprawę, w tym w szczególności przy uwzględnieniu zagadnienia czy zgłoszony w toku sprawy procesowy zarzut potrącenia - oparty o dyspozycję art. 203¹ k.p.c. - wywiera jednocześnie skutki o charakterze materialnoprawnym i procesowym bez konieczności składania jakiegokolwiek dodatkowego oświadczenia o potrąceniu o charakterze materialnoprawnym, a także zagadnienia odnoszącego się do momentu postawienia w stan wymagalności roszczenia restytucyjnego pozwanego banku (o zwrot wypłaconego kapitału) istniejącego względem powoda, stanowiącego podstawę zgłaszanego zarzutu potrącenia, wynikającego z ustalenia nieistnienia stosunku prawnego z powodu nieważności całej umowy kredytu, przy uwzględnieniu tzw. teorii bezskuteczności zawieszanej, o której mowa w uchwale 7 sędziów SN z 7 maja 2021, III CZP 6/21.

W odniesieniu do przesłanki wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. należy podkreślić, że zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, spełnienie tej przesłanki ma miejsce wyłącznie wtedy, gdy skarga kasacyjna jest

oczywiście uzasadniona. Przez „oczywistą zasadność” rozumie się sytuację, w której trafność zarzutów naruszenia prawa materialnego lub procesowego przez sąd drugiej instancji wynika wprost (*prima facie*) z treści skargi, bez potrzeby prowadzenia pogłębionej analizy prawniczej. Dotyczy to zatem wyłącznie uchybień o charakterze elementarnym, polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, zastosowaniu przepisu, który utracił moc obowiązującą, bądź jego oczywiście błędnym zastosowaniu do ustalonego stanu faktycznego. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19).

Z kolei przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, może być uznana za spełnioną wyłącznie wówczas, gdy skarga kasacyjna formułuje istotne zagadnienie prawne, którego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz rozstrzygnięcia sprawy. Zagadnienie powinno być wyraźnie przedstawione, poparte wskazaniem możliwych, alternatywnych rozwiązań oraz wykazaniem, że nie zostało ono dotychczas rozstrzygnięte lub że istnieje potrzeba zmiany dotychczasowej wykładni (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14 i z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16). Powinno ono także cechować się analogiczną wagą, jak pytanie prawne kierowane przez sąd drugiej instancji na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., czyli dotyczyć poważnych wątpliwości, które nie dają się rozwikłać przy zastosowaniu powszechnie przyjętych reguł wykładni (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z 14 września 2012 r., I UK 218/12, z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15 oraz z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Samo sformułowanie pytań nie jest wystarczające – niezbędna jest także ich analiza oraz przedstawienie rozbieżności występujących w orzecznictwie lub doktrynie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 grudnia 2011 r., II PK 183/11, z 20 grudnia

2011 r., II PK 207/11, 9 stycznia 2017 r., II CSK 423/16, z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, z 10 maja 2018 r., I CSK 798/17, z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17, oraz z 8 kwietnia 2018 r., V CSK 577/17).

Postępowanie kasacyjne – poza sytuacją określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – nie służy realizacji indywidualnego interesu strony, lecz ma na celu ochronę interesu publicznego poprzez zapewnienie jednolitości wykładni prawa oraz wkład w rozwój jurysprudencji. Tym samym, na etapie przedsądu brak jest podstaw do poszukiwania przesłanek przyjęcia skargi wyłącznie w treści zarzutów kasacyjnych – obowiązek ich wykazania ciąży na stronie skarżącej i nie może być przedmiotem rekonstruowania przez Sąd Najwyższy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147). Dlatego ocena spełnienia wskazanych przesłanek ogranicza się do analizy argumentacji przedstawionej w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi.

W ocenie Sądu Najwyższego skarżący nie wykazał przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., pozwalającej na jej przyjęcie do rozpoznania.

W zakresie oceny skutków prawnych nieważności umowy kredytu, w tym jej abuzywności oraz możliwości zastosowania przepisów dyspozytywnych, Sąd Najwyższy uznaje, że skarga kasacyjna nie wykazuje cech oczywistej zasadności w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Ocena nieważności spornej umowy kredytu została dokonana przez sądy *meriti* w oparciu o analizę mechanizmów przeliczeniowych, które – zdaniem sądów – przyznawały bankowi jednostronne, nieprzejrzyste uprawnienia w zakresie ustalania kursów walutowych. Wszczegółności sądy wskazały na brak obiektywnych, przejrzystych i weryfikowalnych kryteriów ustalania kursu waluty przez bank, co stanowi przesłankę uznania klauzul umownych za abuzywne na gruncie art. 385¹ § 1 i 2 k.c. oraz dyrektywy 93/13/EWG. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 10 czerwca 2021 r. (C-776/19, VB i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA i AV i in. przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA i Procureur de la République, ECLI:EU:C:2021:470) potwierdził, że warunki umowne przyznające przedsiębiorcy nieograniczone i nieprzejrzyste kompetencje w kształtowaniu

głównych świadczeń mogą zostać uznane za nieuczciwe. Analogiczne stanowisko ugruntowane zostało w orzecznictwie krajowym (vide: m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2024 r., II CSKP 404/23), gdzie wskazano, iż klauzule przeliczeniowe pozwalające bankowi na jednostronne ustalanie kursów walut, bez powiązania z rynkowym miernikiem wartości, mogą zostać zakwalifikowane jako niedozwolone postanowienia umowne. Ich eliminacja może skutkować nieważnością całej umowy, przy czym art. 385¹ k.c. traktowany jest jako przepis szczególny względem zasad swobody umów. Argumenty skarżącego, podnoszące zgodność postanowień umownych z praktyką rynkową, rekomendacjami organów nadzorczych czy analogią do mechanizmów stosowanych przez instytucje publiczne, nie prowadzą do podważenia zasadniczej oceny sądów *meriti*. Te okoliczności nie zwalniają z konieczności zbadania przejrzystości, uczciwości oraz przewidywalności skutków dla konsumenta wynikających z danego mechanizmu przeliczeniowego. W konsekwencji, przedstawione zarzuty nie wykazują *prima facie* oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Trafność wskazanych uchybień nie wynika wprost z treści skargi, lecz wymaga pogłębionej analizy stanu faktycznego oraz wykładni przepisów krajowych i unijnych. Nie sposób zatem stwierdzić, iż doszło do elementarnego błędu w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., a argumentacja skarżącego ma charakter polemiczny, nie spełniając tym samym wymogu jednoznacznej, przekonującej tezy podważającej zaskarżone rozstrzygnięcie.

W zakresie roszczenia odsetkowego, wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej nie spełniają przesłanki oczywistej zasadności, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Skarżący powołuje się na uchwały Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 oraz z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22, wskazując, że odsetki ustawowe za opóźnienie powinny być naliczane dopiero od dnia złożenia przez konsumenta oświadczenia o braku zgody na związanie się niedozwolonym postanowieniem umownym. Stanowisko to jednak zostało jednoznacznie zakwestionowane w aktualnym orzecznictwie krajowym i unijnym, które opowiada się za klasycznym rozumieniem wymagalności świadczenia. Z akt sprawy wynika, że powodowie doręczyli pozwanemu 22 grudnia 2020 r. reklamację, w której jednoznacznie zażądano zwrotu świadczeń uiszczonych na podstawie nieważnej

umowy kredytowej. Dokument ten stanowił skuteczne wezwanie do spełnienia świadczenia w rozumieniu art. 455 k.c., co skutkowało jego wymagalnością po upływie 30-dniowego terminu wskazanego w piśmie reklamacyjnym. Zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od tej daty znajduje oparcie w przepisach prawa krajowego, w szczególności art. 481 § 1 k.c. W odniesieniu do zagadnienia odsetek, których może dochodzić konsument od roszczenia kondykcijnego w razie uznania za nieważnej umowy kredytu zawierającej postanowienia abuzywne istotne są wypowiedzi Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. W szczególności już w wyroku tego Trybunału z 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Arkadiusz Szcześniak przeciwko Bankowi M. SA., ECLI:EU:C:2023:478, w kontekście uznania umowy kredytu hipotecznego za nieważną w całości ze względu na to, że nie może ona dalej obowiązywać po usunięciu z niej nieuczciwych warunków, wskazano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą konsument ma prawo żądać od instytucji kredytowej rekompensaty wykraczającej poza zwrot miesięcznych rat i kosztów zapłaconych z tytułu wykonania tej umowy oraz poza zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę od dnia wezwania do zapłaty, pod warunkiem poszanowania celów dyrektywy 93/13 i zasady proporcjonalności oraz że stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą instytucja kredytowa ma prawo żądać od konsumenta rekompensaty wykraczającej poza zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania tej umowy oraz poza zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę od dnia wezwania do zapłaty. W wyroku z 7 grudnia 2023 r., C-140/22, SM, KM przeciwko mBank S.A., ECLI:EU:C:2023:965 uznano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia,

w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej - konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną. Wreszcie też w wyroku z 14 grudnia 2023 r., C-28/22, Getin Noble bank S.A., ECLI:EU:C:2023:992, Trybunał Sprawiedliwości kolejny raz wyjaśnił, że w razie stwierdzenia nieważności umowy kredytowej zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, konsument jest uprawniony do domagania się od przedsiębiorcy zwrotu świadczeń spełnionych przez konsumenta w wykonaniu tej umowy oraz odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu nałożonego na danego przedsiębiorcę do wykonania tego zobowiązania, po tym jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu tego świadczenia. Wykładnia ta została zaakceptowana również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w szczególności w wyrokach z 14 lutego 2025 r., II CSKP 1996/22 oraz z 11 marca 2025 r., II CSKP 617/23, w których potwierdzono, że roszczenie o zwrot świadczeń z nieważnej umowy staje się wymagalne po skutecznym wezwaniu do zapłaty, a brak oświadczenia konsumenta nie wpływa na początek naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie. Również wyrok Sądu Najwyższego z 6 września 2024 r., II CSKP 690/23, potwierdza, że roszczenie o zwrot świadczeń z nieważnej umowy staje się wymagalne po upływie terminu z przedsądowego wezwania, a konsument jest uprawniony do dochodzenia odsetek ustawowych za opóźnienie od tej daty – niezależnie od złożenia oświadczenia o braku zgody. Wobec powyższego, wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej nie spełnia przesłanki oczywistej zasadności, gdyż zarzuty skarżącego nie wynikają z oczywistego naruszenia prawa, lecz z próby podważenia ugruntowanej i jednolitej linii orzeczniczej, zarówno krajowej, jak i unijnej. Wobec utrwalonego stanowiska judykatury, nie sposób uznać, że w sprawie doszło do oczywistego naruszenia prawa, które uzasadniałoby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W odniesieniu do trzeciego zakresu wskazanego we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, w ramach przyczyny z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. skarżący zarzuca, iż sądy *meriti* błędnie nie uwzględniły skutecznie zgłoszonego przez pozwanego zarzutu zatrzymania świadczenia wzajemnego, podniesionego

w odpowiedzi na pozew w ramach kaskadowej linii obrony. W ocenie skarżącego, skuteczność tego zarzutu wynika zarówno z jego procesowego zgłoszenia, jak i z faktu wymagalności roszczenia banku po złożeniu przez konsumenta oświadczenia o braku zgody na związanie niedozwolonym postanowieniem umownym. Sąd Najwyższy wskazuje, że ocena skuteczności prawa zatrzymania w kontekście nieważności umowy kredytu indeksowanego wymaga jednak pogłębionej analizy: charakteru świadczeń stron i ich wzajemności, momentu wymagalności roszczenia pozwanego, formy i skuteczności złożenia oświadczenia materialnoprawnego, zgodności mechanizmu zatrzymania z zasadą skutecznej ochrony konsumenta wynikającą z dyrektywy 93/13/EWG. Sąd Apelacyjny dokonał kompleksowej oceny skutków nieważności umowy kredytu, wskazując, że wyeliminowanie klauzul indeksacyjnych uniemożliwia określenie świadczeń stron, co prowadzi do nieważności całej umowy. Jednocześnie sąd nie uwzględnił zarzutu zatrzymania, wskazując m.in. na brak ustalenia wysokości roszczenia banku, brak jego wymagalności oraz brak skutecznego oświadczenia woli pozwanego. Z treści uzasadnień orzeczeń sądów *meriti* nie wynika, aby pozwany wykazał przesłanki uzasadniające zastosowanie zarzutu zatrzymania w sposób skutkujący oddaleniem powództwa. Tym samym nie można przyjąć, iż doszło do oczywistego naruszenia prawa, prowadzącego do wydania rozstrzygnięcia noszącego cechy orzeczenia oczywiście wadliwego. Skuteczność zarzutu zatrzymania w okolicznościach sprawy wiąże się bezpośrednio z koniecznością rekonstrukcji faktów, weryfikacji intencji pozwanego, ustalenia daty wymagalności roszczenia oraz oceny wzajemności świadczeń po stwierdzeniu nieważności umowy. W tej fazie kontroli kasacyjnej brak jest podstaw do uznania, że doszło do uchybienia o charakterze elementarnym, które byłoby dostrzegalne bez potrzeby pogłębionej wykładni i analizy. Ocena skuteczności zarzutu zatrzymania w kontekście nieważności umowy wymaga pogłębionej wykładni, co potwierdza uchwała Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21. Wynika z niej, że roszczenia stron po stwierdzeniu nieważności umowy mają charakter samodzielny, a zastosowanie prawa zatrzymania wymaga spełnienia dodatkowych przesłanek wynikających z przepisów prawa materialnego. W tym zakresie argumentacja skarżącego nie wykazuje oczywistego naruszenia prawa przez sądy *meriti*, które dokonały oceny skutków nieważności umowy

z uwzględnieniem wzajemności świadczeń, momentu ich wymagalności oraz formy oświadczenia woli pozwanego. Poza tym należy też uwzględnić, że nieuwzględnienie zarzutu zatrzymania podniesionego przez pozwanego nie może być przyczyną uznania skargi kasacyjnej za oczywiście uzasadnioną w świetle najnowszego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Sądu Najwyższego dotyczącego tej instytucji. Obecnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że umowa o kredyt bankowy (art. 69 ust. 1 Prawa bankowego), jest umową wzajemną w rozumieniu art. 487 § 2 k.c. (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 28 lutego 2025 r., III CZP 126/22, niepubl.). Ocena ta nie przesądza jednak o tym, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył prawo przez nieuwzględnienie tego zarzutu. Możliwość wykorzystania prawa zatrzymania w stosunku do strony będącej konsumentem przez bank musi być bowiem oceniona przez pryzmat art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG (zob. postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 8 maja 2024 r., C-424/22, WN przeciwko Santander Bank Polska S.A., ECLI:EU:C: oraz wyrok z 14 grudnia 2023 r., Getin Noble Bank, C-28/22, ECLI:EU:C:2023:992). Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału zajęтым w tych orzeczeniach art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG w związku z zasadą skuteczności należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą w sytuacji gdy umowa kredytu hipotecznego zawarta przez przedsiębiorcę z konsumentem nie może już pozostać wiążąca po usunięciu nieuczciwych warunków zawartych w tej umowie, przedsiębiorca ten może powołać się na prawo zatrzymania umożliwiające mu uzależnienie zwrotu świadczeń otrzymanych od tego konsumenta od przedstawienia przez niego oferty zwrotu świadczeń, które sam otrzymał od tego przedsiębiorcy, lub gwarancji zwrotu tych ostatnich świadczeń, jeżeli wykonanie przez tego samego przedsiębiorcę tego prawa zatrzymania powoduje utratę przez rzeczonoego konsumenta prawa do uzyskania odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu nałożonego na danego przedsiębiorcę do wykonania świadczenia po tym, jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu świadczeń zapłaconych mu w wykonaniu tej umowy. Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie

wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą w kontekście stwierdzenia nieważności zawartej przez instytucję bankową z konsumentem umowy kredytu hipotecznego z uwagi na nieuczciwy charakter niektórych warunków tej umowy powołanie się przez tę instytucję na prawo zatrzymania prowadzi do uzależnienia przysługującej konsumentowi możliwości uzyskania przez niego zapłaty kwot, które zasądzono od wspomnianej instytucji ze względu na skutki restytucyjne wynikające ze stwierdzenia nieuczciwego charakteru tych warunków, od równoczesnego zaofiarowania przez rzeczonoego konsumenta zwrotu albo zabezpieczenia zwrotu całości świadczenia otrzymanego od tej samej instytucji przez konsumenta na podstawie wspomnianej umowy, niezależnie od spłat dokonanych już w wykonaniu tej umowy. Stanowisko to zostało także zaakceptowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 lutego 2025 r., II CSKP 2231/22, niepubl. oraz z 11 marca 2025 r., II CSKP 617/23, niepubl.). W konsekwencji, Sąd Najwyższy stwierdza, że skarga kasacyjna nie wykazuje cech oczywistej zasadności w zakresie objętym zarzutem dotyczącym zastosowania art. 496 i 497 k.c., a jej rozpoznanie wykracza poza zakres kontroli kasacyjnej w fazie wstępnej.

Odnosząc się do przesłanki wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy zauważyć, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty na dwóch odrębnych zagadnieniach prawnych. Po dokonaniu oceny ich treści, Sąd Najwyższy stwierdził, że żadne z nich nie spełnia kryterium istotności, o którym mowa w przywołanym przepisie.

Pierwsze zagadnienie wskazane przez skarżącego – dotyczące możliwości wyodrębnienia z klauzuli indeksacyjnej części uznanej za abuzywną (klauzuli kursowej) i utrzymania w mocy pozostałych postanowień umowy kredytu – było już przedmiotem szczegółowych rozważań w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, zgodnie z którym klauzula przeliczeniowa i klauzula ryzyka walutowego stanowią funkcjonalną całość, a ich eliminacja prowadzi do utraty istoty zobowiązania stron. W szczególności wskazano, że brak możliwości zastosowania przepisów dyspozytywnych po usunięciu klauzuli kursowej skutkuje nieważnością całej umowy kredytowej. W wyroku z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 (OSNC-ZD

2022, nr 4, poz. 45) Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, zgodnie z którym mechanizm waloryzacyjny nie może funkcjonować samodzielnie. Oderwanie go od przelicznika walutowego prowadzi do niemożności wykonania umowy. Ponadto, sąd krajowy nie jest uprawniony do uzupełniania treści umowy o warunki nieuwzględnione w pierwotnym porozumieniu stron, a zastosowanie przepisów ogólnych (np. art. 56 czy art. 358 § 2 k.c.) nie może zastąpić klauzuli uznanej za niedozwoloną. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w wyroku z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A., ECLI:EU:C:2021:341, interpretując art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, jednoznacznie wskazał, iż częściowe usunięcie warunku umownego, jeśli prowadzi do zmiany jego istoty, jest niedopuszczalne. Sąd krajowy nie jest uprawniony do jego przekształcenia poprzez wprowadzenie nowej treści, której strony uprzednio nie uzgodniły. Pogląd ten znajduje potwierdzenie w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego, m.in. wyrokach: z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20, z 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 oraz postanowieniach: z 29 sierpnia 2023 r., I CSK 4599/22, z 23 stycznia 2025 r., I CSK 839/24 z 30 stycznia 2025 r., I CSK 3424/23 (wraz z powołanym tam orzecnictwem), jak również w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56). Wskazano w nich, że eliminacja klauzul przeliczeniowych i ryzyka walutowego w sytuacji braku możliwości wykonania umowy prowadzi do jej nieważności. Zastąpienie niedozwolonego postanowienia możliwe jest wyłącznie w razie łącznego spełnienia trzech przesłanek wskazanych w uzasadnieniu powyższej uchwały. Chociaż w niektórych sprawach pojawiły się odmienne stanowiska wyrażone w formie zdań odrębnych, w tym m.in. w sprawie II CSKP 701/22, nie sposób uznać, iż w omawianym zakresie istnieje rzeczywista rozbieżność interpretacyjna, która wymaga rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. Kierunek wykładni przepisów prawa krajowego i unijnego został wyraźnie ukształtowany i nie zachodzi aktualnie potrzeba jego ujednolicenia. W konsekwencji, przedstawione przez skarżącego zagadnienie prawne nie spełnia kryterium istotności w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., co skutkuje odmową przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w tym zakresie.

Drugie zagadnienie prawne sformułowane przez skarżącego – rozpatrywane na tle art. 498 i 499 k.c., art. 203¹ k.p.c., art. 455 k.c. oraz art. 60 k.c. – nie posiada cech istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Poza tym, jego szczegółowość oraz silne powiązanie z konkretnym stanem faktycznym przekonują, że znaczenie tego zagadnienia nie wykracza poza niniejszą sprawę. Zasadnicze pytanie sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy w sporze pomiędzy przedsiębiorcą (bankiem) a konsumentem dopuszczalne i skuteczne jest zgłoszenie przez bank zarzutu potrącenia roszczenia o zwrot wypłaconego kapitału w sytuacji, gdy pozwany nie zajął jednoznacznego stanowiska co do nieważności umowy kredytowej, potrącenie zostało zgłoszone warunkowo i jako jeden z kilku alternatywnych wariantów linii obrony, a wierzytelność banku nie była wymagalna w chwili złożenia odpowiedzi na pozew. Problem ten wyłania się w kontekście strategii obronnej o charakterze kaskadowym, w ramach której pozwany przedstawia kilka równoległych wariantów odpowiedzi na roszczenie konsumenta, nie deklarując przy tym jednoznacznie nieważności umowy kredytowej jako podstawy roszczenia. Takie działanie narusza wymóg jednoznaczności oświadczenia woli, wynikający z art. 60 oraz art. 499 k.c., prowadząc do braku skuteczności zgłoszonego potrącenia w aspekcie materialnoprawnym. Zagadnienie skuteczności potrącenia w warunkach wskazanych przez skarżącego nie budzi obecnie poważnych wątpliwości interpretacyjnych w orzecznictwie sądów powszechnych ani nie wywołuje rozbieżności, które uzasadniałyby potrzebę rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. Zgłoszenie zarzutu potrącenia przez bank jako element kaskadowej linii obrony, bez jednoznacznego stanowiska co do nieważności umowy oraz przy braku wymagalności roszczenia, nie spełnia warunków skutecznego potrącenia określonych w art. 498 § 1 k.c. Roszczenie banku o zwrot wypłaconego kapitału nie wynika z umowy kredytowej, lecz z przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 i n. k.c.) w związku z nieważnością umowy. Aby potrącenie było możliwe, konieczne jest nie tylko materialnoprawne istnienie roszczenia, lecz także jego wymagalność ustalana z uwzględnieniem art. 455 k.c. Wymaga to od wierzyciela jednoznacznego zażądania od dłużnika spełnienia świadczenia. Potrącenie wierzytelności potencjalnej i niewymagalnej pozostaje nieskuteczne. Brak jednoznacznego

i kategorię stanowiska pozwanego co do nieważności umowy kredytowej wskazuje na brak przekonania co do istnienia jego roszczenia, co skutkuje również brakiem skutecznego oświadczenia woli potrącenia. Taka konstrukcja procesowa nie służy rzeczywistemu rozliczeniu stron, lecz stanowi próbę zablokowania wypłaty świadczenia. W relacji przedsiębiorca – konsument szczególnego znaczenia nabiera zasada przejrzystości oraz lojalności kontraktowej, zgodnie z dorobkiem orzecznictwem krajowym oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Stanowisko w tym zakresie zostało już jednoznacznie ukształtowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. m.in. postanowienie z 21 listopada 2024 r., I CSK 1354/24, wyroki: z 18 kwietnia 2000 r., III CKN 720/98, z 9 listopada 2011 r., II CSK 70/11; z 13 stycznia 2016 r., II CSK 862/14; z 7 października 2005 r., I CSK 17/05; oraz z 22 czerwca 2011 r., III CSK 282/10, z 16 grudnia 2015 r., IV CSK 141/15, z 24 kwietnia 2003 r., I CKN 316/01, z 22 czerwca 2011 r., V CSK 585/16). Również w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. m.in. wyroki: z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, ECLI:EU:C:2019;819, z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A., ECLI:EU:C:2021:341, 4 czerwca 2009 r., C-243/08, Pannon GSM Zrt przeciwko Erzsébet Sustikné Győrfi, oraz postanowienie z 8 maja 2024 r., C-424/22, WN przeciwko Santander Bank Polska S.A., ECLI:EU:C:2024:398) konsekwentnie akcentuje znaczenie przejrzystości sytuacji prawnej konsumenta oraz lojalności kontraktowej. Ponadto, w szeregu postanowień Sądu Najwyższego, m.in. z 3 kwietnia 2024 r., I CSK 2225/23, z 5 września 2024 r., I CSK 2660/23, z 12 września 2024 r., I CSK 3868/23 (i powołane tam orzecznictwo), z 21 listopada 2024 r., I CSK 1354/24, z 12 grudnia 2024 r., I CSK 3085/23, z 30 stycznia 2025 r., I CSK 3424/23 odmówiono przyjęcia skarg kasacyjnych opartych na tożsamej lub zbliżonej argumentacji.

Uwzględniając powyższe Sądu Najwyższego skarżący nie wykazał przesłanek uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Argumentacja zawarta we wniosku nie dawała podstaw do stwierdzenia oczywistości naruszenia prawa ani wystąpienia istotnego zagadnienia prawnego, a zarzuty nie realizowały funkcji publicznoprawnej właściwej instytucji skargi

kasacyjnej, co w konsekwencji uniemożliwiało ich zakwalifikowanie jako podstawy do jej przyjęcia do rozpoznania.

Wskazać należy również, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego – na stosowany wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną – orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., obciążając nimi na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 99, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. stronę pozwaną, która przegrała sprawę w postępowaniu kasacyjnym.

Dariusz Dończyk

(A.G.)

[SOP]